

Pericopa Yitro - Țipora - soția lui Moise [anul 5780]

Despre viața personală a celui mai mare conducător al poporului evreu, Moșe Rabenu, noi știm foarte puțin. Nu știm aproape nimic despre părinții lui, despre soția lui, despre copiii lui. Despre nașterea lui știm foarte puțin, însă despre salvarea lui din leor (Nil) de fiica Faraonului în colaborare cu sora lui, Miriam, avem detalii precise. Nici despre copilăria lui nu știm prea multe. Noi aflăm numai că el nu putea supraviețui în Egipt fiind un om al dreptății care împrăștie lumină în jurul lui, în Egiptul aflat în întunericul ereziei, exploataării și a nedreptății. El a trebuit să fugă „Dar Moise a fugit de la fața lui Faraon și s-a așezat în ținutul Midianului. Și s-a așezat lângă fântână” (Exod 2:15). Moise nu este primul care își întâlnește viitoarea soție lângă fântână. Așa a fost la Ithak prin robul lui Avraham care a întâlnit-o pe Rebeca și așa a fost la Iacov care a întâlnit-o pe Rahel.

De data aceasta Moșe o întâlnește pe Țipora cu cele șase surori ale ei. El le salvează din mâinile celorlalți păstori. Noi aflăm după aceea că tatăl lor, Reuel sau Hovav sau Yitro, preot al Midianului, un om foarte important „Și el i-a dat-o lui Moise pe Țipora, fiica sa. Ea a născut un fiu și el i-a pus numele Gherșom” (Exod 2:21-22). Mult mai târziu, în pericopa Yitro aflăm că mai avea un fiu, Eliezer. Noi nu știm dacă el a cerut-o, dacă ea a fost întrebată dacă-l vrea, nimic. Noi aflăm doar că tatăl a dat-o lui Moise. Noi știm că asta era obiceiul atunci. Așa a fost și cu Betuel, tatăl Rivkăi, și așa a fost și cu Lavan, tatăl lui Lea și Rahel. Un lucru este clar – pentru Țipora aceasta a fost o căsătorie foarte avantajoasă. Ea nu trebuia să părăsească casa natală și să se acomodeze la familia băiatului. Asta până când Moșe a venit la tatăl ei cu vestea: „Voi pleca și mă voi întoarce la frații mei care sunt în Egipt” (Exod 4:18). După ce a primit acordul socrului „Atunci Moșe și-a luat femeia și fiii și i-a suit pe măgar și s-a întors în pământul Egiptului” (Exod 4:20). Nu știm dacă el a întrebat-o, dacă ea a fost de acord sau nu. Înțelepții și comentatorii se întreabă de ce a luat-o cu el. O fi fost din dragoste pură sau avea și interes? Marele înțelept Ramban (Nahmanides, Spania sec.13) ne învață că nu putea să nu-și aducă familia ca să dea vestea salvării. Nu poți da o asemenea veste dacă tu și cu familia ta nu te afli în aceeași robie ca semenii tăi.

Noi nu am auzit despre ea în continuare nimic despre drumul greu pe care ea l-a făcut cu cei doi băieți mici. Auzim de ea când îngerul vrea să-l omoare pe Moise. Mulți dintre înțelepți spun că Moise a fost atât de preocupat de problema de a salva poporul evreu încât a uitat de propria lui familie și a uitat să-i facă Brit Mila fiului său. De exemplu, Zoharul 93:2, comentariu cabalistic la Tora, spune „I-a spus (lui Moșe) Hakadoș Baruch Hu: tu mergi să-i scoți pe evrei din Egipt și să învingi așa un rege puternic pe când tu ți-ai uitat legământul ca să-l circumcizi pe fiul tău? Imediat a vrut să-l omoare”.

O poveste destul de obscură în care Țipora este personajul principal. Fără să ezite o clipă ea a ripostat: „Țipora a luat un cremene, a tăiat prepuțul fiului său, l-a atins de picioarele lui și a spus, tu ești pentru mine „mire de sânge” (Exod 4:25). Aceasta este comportarea ei de a sălta în mijlocul poporului evreu care se caracterizează prin

circumcizie, Brit Mila. Ea se identifică cu poporul evreu prin sângele circumcizie „mire de sânge”, la fel cum s-au identificat evreii în Egipt prin unsul ușorii și pragului ușii cu sânge. Acesta a fost punctul de intrare a ei în legământul de sânge cu Moșe și cu poporul lui. De aici ea va fi o rază de lumină în bezna Egiptului, la fel ca celelalte femei, moașele, Bat Par'o și bineînțeleas uriașa lumină care ne vine de la Moise.

Totul ar fi fost bine dacă după acest eveniment eroic din partea ei ea nu a fi dispărut. În Egipt nu mai auzim de ea. În locul ei apare Aharon. Unii comentatori, cum este Avraham Even Ezra susțin că ea a ajuns în Egipt, însă după o perioadă de timp i-a fost dor de familia ei și s-a întors în Midian. Însă majoritatea comentatorilor susțin că ea nu a ajuns deloc în Egipt. În midrașul Mechilta de Rabi Yișmael citim: „În acel moment i s-a spus lui Aharon: du-te în întâmpinarea lui Moise, îmbrățișează-l și sărută-l. El i-a spus lui Moise: unde ai fost toți acești ani? În Midian. Aharon l-a întrebat: Cei cu acești copii și aceste femei care sunt cu tine? Moise i-a răspuns: ei sunt soția și fiii mei. Iar l-a întrebat: Și unde mergeți voi? Moșe: În Egipt. Aaron i-a spus: Pe primii care au pierit ne-am întristat și acum ne vom întrista și pe aceștia care vor pieri! Tu, Țipora, du-te înapoi în casa tatălui tău. În aceeași clipă și-a luat fiii și s-a întors la casa ei”. Aharon, care după definirea tanaimilor „lubea pacea și urmarea pacea” nu a vrut să-i pună familia fratelui său în pericol. Aharon vede în primul rând misiunea atât de periculoasă de a intra la faraon și de a-l sfida și din cauza aceasta inițiază această expediție-alungare. Primul capitol în care Țipora încearcă a se atașa de familia soțului ei, a suferit un eșec. Moise merge înainte luminând drumul poporului evreu și în același timp lăsându-i pe egipteni în negură. Iar Țipora dispare în casa ei părintească pentru câțiva ani.

Următoarea apariție a Țiporei se petrece după ruperea mării și înainte de darea Torei: „Și Yitro, socrul lui Moise, a luat-o pe Țipora, soția lui Moise, după expediția (părăsirea/divorțarea?) ei” (Exod 18:2). Ea a apucat să rateze toată faza de consolidare a poporului evreu – trecerea mării și războiul cu Amalek. Acuma, după ce tatăl ei a adus-o înapoi, ea vrea să se alăture din nou poporului evreu prin participare pasivă și silențioasă la acel eveniment unic de pe muntele Sinai, la care noi credem că au participat toate generațiile. Chiar dacă tatăl ei a adus-o înapoi la fostul ei soț și el a luat-o din nou, asta nu a fost pentru mult timp. Probabil până când el și-a întins cortul în afara taberei. De atunci el a rămas devotat singurei lui misiuni: salvarea *gheula* גאולה Israelului.

O mai întâlnim pe Țipora o singură dată în mod surprinzător în Numeri 12:1: „Și Miriam și Aharon au vorbit despre Moise din cauza femeii cușită pe care o luase, pentru că își luase o femeie cușită”. Hazal (înțelepții) sunt convinși că acest eveniment s-a petrecut după Muntele Sinai când Moise s-a despărțit de ea. În Midraș Tanchuma de exemplu ne este povestit cum Țipora i-a dezvăluit lui Miriam faptul că bărbatul ei a părăsit-o. Acolo scrie că atunci ea a mers la fratele ei și au vorbit de ceea ce apare în versetul nostru.

Se pune întrebarea ce înseamnă „cușită”? După părerea înțelepților, cușită înseamnă specială, diferită. Poate să fie diferit la apariție, diferit la culoare sau diferit la caracter. Acest cuvânt la masculin îl vedem în Ieremia 13:23 sau Amos 9:7. Întrebarea care se pune este în ce a fost ea diferită, specială?

1. **În primul rând în faptele ei.** „Diferit în fapte” în midraș înseamnă că este o persoană care se comportă conform legii și dreptății. Este un om care face mai mult decât i se cere. Așa o persoană se numește *hasid* חסיד, adică credincios, milos, iar o femeie *hasida*. În midrașul Yalkut Șim'oni (Iosua 1) este o listă de *ghioret* (convertită) גיורת care sunt *hasida*: Hagar, Asnat, Țipora, Șifra, Pua, Bat Par'o, Rahav, Rut și Yael. Ele sunt considerate ca fiind mai presus de *țadika* צדיקה.
2. **Era diferită în frumusețe.** Acesta apare în multe midrașim. Așa spune în Yalkut Șim'oni Rabi Yose că ea a fost frumoasă atât când era tânără cât și când era bătrână. Iar Midraș Tehilim 7 spune: "Sunt femei frumoase în fața lumii, dar nu în fața soțului. Și sunt femei frumoase în fața soțului, dar nu în fața lumii. Țipora era frumoasă și în fața soțului și în fața lumii". Un alt midraș spune că sunt femei frumoase care se iau după frumusețea lor, adică se folosesc de frumusețe ca să facă fapte necurate. Nu așa era Țipora. Ea era dreaptă și bună și în frumusețea ei și în faptele ei. Iar la sfârșit întreabă midrașul de unde știm noi că pentru asta a ales-o Moise, căci Yitro avea 7 fete și el a ales-o pe ea. Și midrașul ne spune că tocmai din zisele lui Miriam noi înțelegem asta „pentru că își luase o femeie cușită”, adică a luat-o pentru că era cușită, adică diferită de celelalte și la culoare și la bunătate și adevăr, excepțională față de celelalte femei.

Ea era femeia adecvată marelui conducător, legist, profet, care luminează poporul evreu în toate generațiile – Moșe Rabenu, soțul ei.